

pruski iz leta 1905. določa glede varstva in oskrbe otrok take udobnosti, kakor jih ni nikjer drugje.

Seveda ostane slej ko prej zgled staršev najboljši vzgojni faktor, kazni in nauki pa ne zaležejo nič. K. v »Slov. Nar.«

## Naša abstinenca.

Na štirirazredni deški ljudski šoli v Trnovem na Notranjskem se vodi redno protialkoholno gibanje že pet let. Da to plemenito delovanje ne omaga, smo uvedli zadnji dve leti tudi zaradi statistike »Seznam abstinenčnega stanja«, ki ga priobčujem v naslednjem z željo, da

### SEZNAM

abstinenčnega stanja IV. razreda deške ljudske šole v Trnovem leta 1915/16.

I. oddelek.

| Tek. št. | Imena učencev | 1915 nov.         | 1915 dec.         | 1916 jan.         | 1916 febr. | marec             | april             | maj | junij | julij | Opomba     |
|----------|---------------|-------------------|-------------------|-------------------|------------|-------------------|-------------------|-----|-------|-------|------------|
| 1        | I. I.         | ž                 | a                 | a                 | a          | a                 | a                 | v   | v     | p     |            |
| 2        | I. I.         | A                 | A                 | A                 | A          | rum               | a                 | a   | a     | a     |            |
| 3        | I. I.         | A                 | A                 | A                 | A          | A                 | A                 | A   | A     | A     | 4 letni A  |
| 4        | I. I.         | A                 | A                 | A                 | A          | A                 | A                 | A   | A     | A     | od rojstva |
| 5        | I. I.         | a                 | v                 | v                 | a          | v                 | v                 | v   | v     | pj    |            |
|          | Uspehi        | 3 A<br>1 a<br>1 ž | 3 A<br>1 a<br>1 v | 3 A<br>1 a<br>1 v | 3 A<br>2 a | 2 A<br>1 v<br>1 r | 2 A<br>2 a<br>1 v |     |       |       |            |

Celotni »Seznam« priobči prihodnja številka »Zlate Dobe«, ki stane letno 3 K. Rudolf Horvat.

## Tržaške okoliške šole.

Tržaška okolica je v šolskem oziru v jako zanimivem stanju. Dočim je ljudska šola v mestu, urejena po predpisih, veljavnih sploh za avstrijsko elementarno šolo, na najvišji stopnji razvitka — torej z osemletno šolsko obveznostjo — imamo v okolici le šestletno šolko obveznost z dveletno ponavljalno šolo. Taka uredba je za najbližjo okolico velikega trgovskega mesta s svetovnim prometom velik anakronizem, ali v resnici se ta uredba le deloma izvršuje, in sicer prav poljubno: kdor hoče, pošilja svoje otroke v šolo tudi od 12. do 14. leta, a kdor svojega 12 letnega otroka ne mara več pošiljati v ponavljalni tečaj — le par ur na teden v zimskem polletju — temu se tudi nič ne zgodi. V tržaški okolici, gornji in spodnji, imamo torej šolske uredbe, ki veljajo le še v materialno in kulturno manj razvitih drugih avstrijskih kronovinah, n. pr. za Tirolsko, Kranjsko, na Češkem, Stajerskem in drugod je osemletna šolska obveznost strogo izvedena.

V zadnjih časih se je pa ta tržaška uredba pokazala kot jako zastarela, in učiteljstvo tržaške okolice zahteva že več let zaporedoma razširjenja obligatne šolske obveznosti v okolici do 14. leta (oziroma na normalnih osem let), odpravo ponavljalnega tečaja ter razširjenje posameznih šol v višje organizirane, n. pr. petrazrednice v šestrazrednice.

Ker so se pa pred vojno na tržaškem magistratu — in druge šolske oblasti prve inštanice ni, ker ni deželnega šolskega zakona — okoliško šolo smatrali za »scuola

dí campagna« (izraz, ki ga državni šolski zakon ne pozna), so te zahteve dosežale le gluha ušesa, in šele sedaj nameravajo storiti prvi korak v tem oziru. Pri tem pa bi bilo želeli, da se šola v mestu ne zamenjuje z ono v okolici. Čujemo namreč, da misli mestna šolska uprava vprašanje razširjenja šole v okolici rešiti v zvezi z rešitvijo vprašanja ustanovitve slovenskih šol v mestu. In tu opozarjamo našo javnost, naj pazi, da zopet ne zamudimo časa.

Če bi hotela mestna uprava zahtevam po razširjenju slovenske šole v okolici zadostiti z ustanovitvijo slovenskih javnih šol v mestu, bi bilo to le reševanje ene stvari — slovenske javne šole v mestu — dočim okoliško šolstvo ne bi s tem nič pridobilo. Potrebno pa je oboje: v mestu moramo Slovenci dobiti potrebnih javnih šol, obstoječe slovenske okoliške šole se pa morajo izpopolniti primerno krajevnim razmeram, t. j. primerno okolici velikega trgovskega mesta! Imamo torej v dveh smereh gibajoče se zahteve: v mestu samem je odpreti toliko slovenskih šol, kolikor jih je treba, da ne bodo naši otroci primorani zahajati v tujejezične šole, v okolici pa se naj obstoječe slovenske šole z uvedbo obligatorične osemletne šolske obveznosti razširijo v petrazrednice, oziroma izpremene ob dosegi osmega razreda v meščansko šolo. — Ta način rešitve tega vprašanja je takoj možen, dočim bi pa ustanovitev kake — tudi o tem govoré — kompenzacijske meščanske šole v mestu vsaj za letos ostala nemožna zaradi raznih materialnih in formalnih ozirav.

Prizadetim činiteljem priporočamo

voljo doseči več, kot so dosegli drugi pevski zbori, morda tudi nenominirani in slavni. Komu udeležencev tistega prekrasnega koncerta še danes ne zvane v uršesni oni vzdihli »ah« v Križkovskega »Utonuli«, koga takrat ni spreletaval mraz ob uživanju moškega zbora Hegarja »Tabor mrtvih«? Mišlili smo: tako odličnega moškega zbora Ljubljana še ni čula. Pevski zbor moravskih učiteljev je vodil njegov izvrstni dirigent Vlach od zmage do zmage, v domovini in izven nje...

Praški učitelji za svojimi kolegi Moravani niso hoteli zaostati. Da bi zlata Praga tudi v zborovski umetnosti ne mogla biti prva? Zne se zasluge Praškega in Vinohradskega Hahola ter ostalih precej številnih mestnih zborov. Storila so mnogo za povzdigo češkega zborovega petja, mi Slovenci smo še v primeri proti njim daleč, daleč... Že kdaj delujejo tu pevske župe, izhajajo pevski vestniki, dočim pri nas »Zveza slovenskih pevskih društev« že leta dremlje — zbog raznih osebnih nasprotij — edina v živ-

ljenje poklicana pevska župa pa svojega delovanja skoro še začela ni. Pa o tem in podobnem pozneje kdaj — o pravem času. — Češka pevska društva, sosebno praška, so pridno delovala, toda modernega umetnega petja niso gojila. To, kar dosedaj še ni bilo pospeševati je prevzel kot svojo teško nalogo »Pevski zbor praških učiteljev«, ustanovljen leta 1908. Ob ustanovitvi so ga druga društva postrani pisano gledala, češ, dosti nas je, čemu še tega treba! Pa ravno opozicija mnogokrat koristi obojestransko. Petdeset učiteljev, navdušenih za svojo pevsko stvar, se ni dalo ustrašiti. Izvolili so si za pevodjo profesorja praškega konservatorija Frana Spilko, ki je že takrat slovel kot izborni dirigent. Zaupali so v njegove zmožnosti in so hrepneli pod njegovo taktovko doseči najvišje možno popolnost današnje moderne reproduktivne zborove umetnosti.

Na kak način so jo dosegli? Organiziral je zbor sam dirigent. Kot član je smel vstopiti v zbor le dotičnik, ki je prebil strogo izkušnjo. Hkratu se je moral vsak

pri reševanju te važne stvari največjo skrb, ker novi časi naj nas ne najdejo neipravljenih. Zato naj se šola v okolici naravno in času in kraju primerno izpopolni, v mestu pa naj se ustanove potrebne slovenske šole! To se da že zdaj doseči deloma v obliki otvoritve slovenskih vzporednic na raznih mestnih laških šolah, deloma pa s prevzetjem obstoječih slovenskih zasebnih šol v mestno ali državno upravo. Rešitev enega vprašanja pa ne izključuje rešitve drugega; nasprotno: nujni sta obe.

Po »Edinosti«.

## Srednješolske vesti.

Pravi dvorni svetnik je postal dosežani naslovni dvorni svetnik deželni šolski nadzornik v Gradcu, Peter Končnik. — Deželni šolski nadzornik v Ljubljani, pgorčnik v evidenci, Albin Belar je povišan za nadporočnika.

**Goriški slovenski dijaki — v barake!** Iv. Rojec, dekan in dež. poslanec, piše v »Slovincu«: Bliža se novo šolsko leto, a o goriški slovenski gimnaziji ni ne duha ne sluha. — Za gojence nadškofijskega konvikta goriškega je poskrbel prevzvišeni nadškof, da bodo sprejeti v škofove zavode v St. Vidu; za dijake, ki so obiskovali goriško nemško ali italijansko gimnazijo, je poskrbljeno na Dunaju — ostane pa še poskrbeti za ostale dijake bodisi slov. goriške gimnazije ali realke ali učiteljske. To vprašanje se da v najkrajšem času tako-le rešiti: Vsi dijaki goriških srednjih šol, ki ne vedo, kje bodo nadaljevali svojo šolo, naj se oglase ter gredo v barake v Lipnico, odkoder jih pošljejo potem najbrže v Bruck. Ako se oglasi sto dijakov, bodo prisiljeni v najkrajšem času otvoriti tam ali kje druge tečaje. Tako bi bili vsi dijaki preskrbljeni za stanovanje, hrano, obleko in šolo; razume se, da bi bili ločeni od drugih beguncev ter bi imeli posebno nadzorstvo in preskrbo. Zato je moje mnenje: dijaki, vsi v barake — in šole bodo koj otvorene! Ne čakajmo in ne tratimo časa z raznimi prošnjami. V barake; iz barak v šole! — Dekanu in poslancu Rojcu odgovarja profesor M. Mastnak: »Slovenec« z dne 22. avgusta t. l. je priobčil med primorskimi novicami poziv č. g. Ivana Rojca, deželnega poslanca in dekana, na slovenske dijake iz Goriške, naj gredo v barake v Lipnico, odkoder jih pošljejo potem najbrže v Bruck. Ako se oglasi 100 dijakov, bodo prisiljeni v najkrajšem času otvoriti tam ali kje druge tečaje. Opozarjam, da je bil ravno č. g. poslanec Rojec, ki je v »Slovincu« opetovano slikal v dovolj jasnih barvah težak položaj naših v barakah. Redki bi bili oni naši ljudje, ki bi poslali svoje sinove v barake! In gotovo nihče izmed nas ne dvomi o tem, da je vlada dobro poučena, da čaka več kot sto dijakov, da se zopet odpre njihov zavod. Če lahko otvori vlada tečaje v Brucku a. L., ali kje drugje, naj bo ta drugje v domači deželi, kjer ostanejo dijaki blizu svojcev in doma, ki ga posebno v teh hudih časih vedo prav ceniti. Sicer pa ne razumem, zakaj nam treba govoriti samo o tečajih goriške slovenske gimnazije. Prepričan sem, da se bo oglasilo dovolj dijakov za popolen zavod naše slovenske gimnazije na Primorskem, če se ta otvori na domačih tleh. Ni pa v prid ljudstva, ne v smislu vlade, da bi se zavod izselil iz dežele, ki je vedno nastopala kot tradicionalno zvesta cesarju in domovini proti vsem težnjam irendentizma. Kdor je poplican, išči strehe naši slovenski gimnaziji na domačih tleh!

**Izvestje c. kr. II. državne gimnazije v Ljubljani v šolskem letu 1915/16** obsega obširno spomenico o delovanju zavoda v drugem vojnem letu izpod peresa ravnatelja Antona Štrifofa. Spomenica našteva tudi profesorje in učence, ki so vstopili tekom tega leta v vojaško službo ali pa so bili to leto še v vojaški službi. V vojaške vzetih je bilo vsega skupaj 52 učencev, padli so od njih 4. Nadalje omenja spomenica patriotsko udejstvovanje zavoda, našteva uspeh raznih zbirk ter opisuje razne podrobnostne odredbe ravnateljstva. V izvešju čitamo nadalje še ravnateljev nagovor na učence ob 67 vladarskem jubileju, nagovor profesorja dr. Merharja ob isti priliki ter dve pesmi dr. Merharja za 2. december 1915. Zavod je šel vpreteklem letu 8 glavnih in 2 vzporedna razreda, učiteljski zbor pa 26 članov. Učencev je imel zavod začetkom šolskega leta 1914/15 in koncem leta 1915/16 277, če vštejemo tudi učence-vojake s predčasnim letnim ali zrelostnim izpričevalom.

**Drobne šolske vesti.** Zaposlovalne gimnazijske tečaje za italijanske učence v Gradcu je obiskovalo 94 učencev in učenk, 8. pret. m. so dobili letna izpričevala. Tečajev je bilo 8. I.—VIII. Maturo sta napravila dva učenca. — Državna višja gimnazija v Ogrskem Gradišču na Moravskem je imela v šolskem letu 1915/16 84 javnih učencev. V osmem razredu je bil samo eden, drugi so bili poklicani k vojakom.

**Gimnazijski zaposlovalni tečaji v Trstu.** V »Edinosti« čitamo: »C. kr. ministristvo za bogočastje in uk je dovolilo, da se napravijo v Trstu zaposlovalni tečaji za slovenske gimnazijce, kakor so bili dvoljni za italijanske gimnazijce v Gradcu. Naša naloga je, da omogočimo, da se ti tečaji obnesejo. Predvsem je potrebno, da se ustanovi konvikt, kakor se je ustanovil za italijanske dijake v Gradcu in na Dunaju.«

**Iz ruskega ujetništva** se je oglašil dr. Karel Capuder, gimn. prof. v Kranju.

## Književnost.

**Zvonček** objavlja v skupni 7. in 8. letošnji številki to lepo in bogato vsebino: 1. E. Gangl: Pesem mladine (1916). 2. Jančko Leban: Mladi begunec. 3. Radivojeva domačija. 4. Hinko Paternost ml.: V ujetniškem taboru. 5. Custozza in in Vis. 6. Fran Čater. (Slika.) 7. Jos. Vandot: Encijan. (Pesem.) 8. Josip Kralj: Na pohodu. (Pesem.) 9. Stric Pavel: Z delom se učimo. (Dalje.) 10. Nedin Sterad: Srečno dete. (Sinku Svitoslavu. (Pesem.) 11. Stanko Trdan. (Slika.) 12. Dr. Ivo Sorli: Bob in Tedi, dva neugnanca. (Dalje.) 13. Vojni maršal nadvojvoda Friderik. (Slika.) 14. Generalni polkovnik nadvojvoda Evgen. (Slika.) 15. Muren. (Pesem.) 16. Janez Ciglar: Posvetni blagri. 17. St. N.: Izumitelj lesenega papirja. 18. Jos. Vandot: Sinica. (Pesem.) 19. E—A: Kdaj se človek začne starati? 20. Jos. Vandot: Naš ded. 21. Josip Kralj: Na straži. (Pesem s sliko.) 22. Fr. Rojec: Tončkove sanje in Miklavžev večer. (Dalje in konec.) 23. Fran Žgur: Povodnj mož. (Pesem.) 24. Momest: Vojček. (Pesem s sliko.) 25. Pouk in zabava. 26. Kotichek gospoda Doropoljskega. 27. Listnica uredništva. 28. Pri svojcih na dopustu. (Slika.)

**Naročajte in širite naš list! — Pridobivajte mu novih naročnikov!**

vodje peti v celim zboru. Šele na to je vsakokrat prevzel prof. Spilko najtežjo nalogo: razložiti svoje intencije, ki so se gale v najmanjše podrobnosti. Iz tega je razvidno, da je bilo začetkom treba nemalo truda. Praški učitelji so z veliko pridnostjo in skoro neverjetno požrtvovalnostjo dosegli svoj smoter. Takoj po prvem nastopu je v občinstvu in pevskih krogih vsaka sovražnost proti novemu zboru izginila. Nasprotno, pozdravil so ga kot novo, resno umetniško korporacijo, ki je kmalu nastopila pot izven Češke. Koncert na Moravskem, zlasti pa obisk Nemčije in prireditve koncertov v Lipskem in Berlinu so dosegli sijajne uspehe. Kritika je brez izjeme izražala povsod svoje najpogostejše priznanje. Na pevski tekmi v Plznu je dobil zbor prvenstvo med vsemi češkimi pevskimi zbori. Leta 1912 pa se je upal javiti na mednarodno pevsko tekmo — v Pariz, ki se je udeležilo 147 moških zborov iz mnogih evropskih dežel in Amerike. Sodilo se je, da dobe najvišje nagrade neko slavno pevsko društvo iz Londona (120 pevcev)